

UCHWAŁA NR XVI/124/25
RADY MIEJSKIEJ W GRYFINIE

z dnia 29 maja 2025 r.

w sprawie przyjęcia Programu Usuwania Barszczu Sosnowskiego z terenu Gminy Gryfino na rok 2025.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r., poz. 1465, poz. 1572, poz. 1907, poz. 1940) uchwala co następuje:

§ 1. .Przyjmuje się Program Usuwania Barszczu Sosnowskiego z terenu Gminy Gryfino na rok 2025, zwany dalej „Programem”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Gryfino.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Rafał Guga

PROGRAM USUWANIA BARSZCZU SOSNOWSKIEGO Z TERENU GMINY GRYFINO NA ROK 2025

Spis treści

1. Cele i założenia programu
2. Charakterystyka rośliny
3. Zagrożenia, jakie stwarza Barszcz Sosnowskiego
4. Metody zwalczania Barszczu Sosnowskiego
5. Inwentaryzacja barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy Gryfino
6. Harmonogram zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego na nieruchomościach będących własnością Gminy Gryfino na rok 2025
7. Działania planowe

Cele i założenia programu

- 1) Celem głównym Programu usuwania Barszczu Sosnowskiego z terenu Gminy Gryfino na rok 2025 jest ograniczenie powierzchni występowania barszczu Sosnowskiego na terenach gminnych.
- 2) Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców.
- 3) Rozpoczęcie systemowego monitoringu i ewidencjonowania występowania rośliny na obszarze gminy.
- 4) Zbudowanie świadomości społecznej na temat zagrożeń związanych z barszczem Sosnowskiego i zasad bezpiecznego postępowania.
- 5) Wdrożenie skutecznych metod zwalczania rośliny, w tym zabiegów mechanicznych i chemicznych zgodnie z przepisami ochrony środowiska.
- 6) Zważywszy na fizjologię gatunku tj. żywotność rośliny i jej zdolność do regeneracji oraz brak naturalnych wrogów walka z barszczem jest bardzo trudna i należy ją zaplanować na okres minimum 5 lat. W związku z powyższym w kolejnych latach zostanie zaktualizowany program usuwania przedmiotowej rośliny i rozszerzony o kolejne tereny.
- 7) Duża zdolność kiełkowania, płodność oraz odporność na warunki środowiskowe powodują, że Barszcz Sosnowskiego stanowi poważne zagrożenia dla rodzimego środowiska przyrodniczego.

Charakterystyka rośliny

Barszcz Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi* Manden.) – gatunek rośliny zielnej, należący do rodziny selerowatych. Naturalnie występuje w centralnej i wschodniej części Wielkiego Kaukazu, na centralnym, wschodnim i południowo-zachodnim Zakaukazu, a także

w północno-wschodniej Turcji (jest gatunkiem rodzimym w Armenii, Azerbejdżanie, Gruzji, Turcji i południowej Rosji).

W Polsce, po raz pierwszy pojawił się w 1958 r., sprowadzony do ogrodu roślin leczniczych Akademii Medycznej we Wrocławiu, jako nowa roślina paszowa podarowana dla bratniego narodu przez naukowców z Leningradzkiego Wszechzwiązkowego Instytutu Uprawy Roślin. Następnie rozpoczęto jego uprawę w gospodarstwach rolniczych. W latach 60 - 70 XX w. w Państwowych Gospodarstwach Rolnych podjęto próby żywienia bydła kiszoną z barszczu, które nie powiodły się ze względu na niechęć zwierząt do nowej paszy oraz jej niebezpieczne oddziaływanie na przewód pokarmowy. Pod koniec lat 70 XX w. zaczęto wycofywać się z tych upraw. Niestety doszło już, bowiem do rozprzestrzenienia się roślin poza pola uprawne i roślina opanowała tereny dookoła gospodarstw rolnych. Barszcz Sosnowskiego w sposób niekontrolowany migrował na tereny. Źródłem inwazji są produkowane w dużej liczbie nasiona, transportowane z nurtem wody, siłą wiatru, w skutek niezamierzonych działań ludzi lub przez zwierzęta. Negatywne oddziaływanie na gatunki rodzime następuje głównie przez zacienienie i masowy rozwój siewek.

Barszcz Sosnowskiego jest rośliną zielną, byliną o grubej, głęboko bruzdowanej łodydze, o średnicy do 12 cm. Młode rośliny barszczu Sosnowskiego są bardzo podobne do siewek barszczu zwyczajnego. Łodyga ma 3-6 międzywęźli, rozgałęzia się na szczycie, jej cechą charakterystyczną są duże, podzielone liście, o średnicy od 1 do 1,5 m, wewnątrz jest pusta. Pierwsze liście tej rośliny są okrągławe, a w miarę jej wzrostu stają się trójkątne. Łodyga i wszystkie liście na dolnej stronie są delikatnie owłosione. Kwiaty białe lub czasem różowawe, zebrane w bardzo duże, lekko wypukłe baldachy, złożone na ogół z kilkudziesięciu baldaszków, przywabiają liczne owady (roślina miododajna).

Barszcz Sosnowskiego zakwita zazwyczaj w czerwcu – lipcu (w 2-5 roku), a następnie – po wydaniu nasion (ok. 20 000 do 100 000) – obumiera (gatunek monokarpiczny). Nasiona uzyskują zdolność kiełkowania po 60 do 90 dniach przebywania w temperaturze od 2 do 5°C. Proces ten w warunkach naturalnych następuje w okresie zimy, po uprzednim rozsianiu nasion. Nasiona zachowują zdolność kiełkowania do 4 lat. Owocem jest rozłupka, rozpadająca się po dojrzeniu na dwie płaskie niełupki koloru oliwkowego.

Barszcz Sosnowskiego występuje zazwyczaj na siedliskach półnaturalnych (łąki) i ruderalnych. Gatunek może występować na obrzeżach pól uprawnych, przydrożach, terenach kolejowych, dzikich wysypiskach śmieci, w otoczeniu budynków, wzdłuż rowów melioracyjnych, na łąkach, odłogach, na obrzeżach jezior, rzek i strumieni, w zadrzewieniach i zakrzewieniach, lasach i na śródleśnych polanach. Rozprzestrzenia się na terasie zalewowej w zbiorowiskach zarośli i lasów łęgowych. Jest rośliną agresywną, inwazyjną, niezwykle trudną do zwalczania. W Polsce warunki rozwoju dla barszczu Sosnowskiego są wyjątkowo korzystne, dlatego niektóre osobniki osiągnęły od 3,5 m do ponad 4 m wysokości, jej silny, palowy korzeń może sięgać do 2 m głębokości.

3. Zagrożenia, jakie stwarza Barszcz Sosnowskiego

- 1) Zagrożenie dla ludzi -Sok i olejki eteryczne barszczu Sosnowskiego zawierają toksyczne substancje (furanokumaryny). Pod wpływem promieniowania słonecznego wywołują one zmiany skórne, które przypominają oparzenie – zaczerwienienie, wysypkę, owrzodzenie czy opuchlizna. Objawy występują od kilku do kilkunastu godzin po kontakcie. Mogą wystąpić również: nudności, wymioty, bóle głowy, obrażenia układu oddechowego, obrażenia oczu, wstrząs anafilaktyczny. Wytwarzane przez roślinę toksyczne związki mogą także wpływać na powstawanie nowotworów skóry. Do poparzenia może dojść nawet bez bezpośredniego kontaktu z barszczem Sosnowskiego, gdyż wydzielane przez niego olejki eteryczne mogą unosić się w powietrzu nawet na odległość kilkunastu metrów. Na barszcz Sosnowskiego trzeba szczególnie uważać latem, ponieważ wilgoć i wysoka temperatura powietrza zwiększa jego toksyczność.
- 2) Zagrożenie dla zwierząt- u zwierząt, które spożywały zielone części barszczu Sosnowskiego mogą pojawić się biegunka, krwotoki wewnętrzne i stan zapalny układu pokarmowego, a u krów oparzenia krowich wymion.
- 3) Zagrożenia dla bioróżnorodności – Ze względu na to, że barszcz Sosnowskiego jest rośliną ekspansywną, ma umiejętność samozapylenia prowadząca do produkcji zdolnych do kiełkowania nasion, posiada wysoką płodność, umożliwiającą jednej roślinie na zapoczątkowanie inwazji, niezwykle wysoki odsetek kiełkowania nasion niezależnie od miejsca ich wytworzenia w roślinie macierzystej. Powoduje ograniczenie przestrzeni życiowej innych gatunków roślin, a tym samym samym degradację środowiska przyrodniczego.

4. Metody zwalczania Barszczu Sosnowskiego

Zgodnie z załącznikiem do Regulaminu naboru wniosków na udzielenie dofinansowania w formie dotacji na zadania z zakresu usuwania barszczu Sosnowskiego w Wojewódzkiego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie na rok 2025 r.

FIZYCZNE

1. Mechaniczne:

- a) ORKA - na głębokość 30 cm niszczy wschody barszczu i może w znaczący sposób zredukować procent kiełkujących nasion. Podcinanie lub wykopywanie korzeni powinno być wykonane dwukrotnie: wczesną wiosną oraz w połowie lata. Zalecane jest podcinanie, co najmniej 10 cm poniżej powierzchni gleby. Jest to metoda pracochłonna, ale bardzo efektywna i może być stosowana w przypadku występowania pojedynczych roślin albo mało licznych stanowisk.

- b) **KOSZENIE** - metoda stosowana na większych arealach. Bardzo szybkie odrastanie sprawia, że koszenie musi być powtarzane 2-4 razy w trakcie sezonu wegetacyjnego, aby nie dopuścić do zmagazynowania w korzeniach i liściach składników potrzebnych do zakwitnięcia i wydania nasion. Należy pamiętać, że im wyżej kosimy rośliny, tym większe jest prawdopodobieństwo odrastania nowych baldachów na niższych piętrach. Ponadto koszenie sprawia, iż rośliny barszczu „stają się” wieloletnie. Pozbawione możliwości wydania pędów, ciągle dążą do wydania kwiatostanu. Całkowite wyeliminowanie roślin polega na ich „zmęczeniu”, czyli bardzo częstym koszeniu.
- c) **ŚCINANIE** kwitnących roślin przed zawiązaniem nasion w ten sposób jest powstrzymywane wytwarzanie nowych nasion. Usuwanie baldachów może być równie skuteczne jak koszenie, jednakże bardzo istotny jest czas ich usuwania. Nie należy tego robić zbyt wcześnie w sezonie, bo regeneracja następuje bardzo szybko i w rezultacie wytworzony zostanie nowy kwiatostan. Zbyt późny zabieg daje ryzyko osypywania się dojrzałych nasion do gleby. Ścięte baldachy muszą być zebrane i zniszczone.
- d) **ZAWIĄZYWANIE** baldachów w worki plastikowe oraz zmiana warunków glebowych polega na ograniczeniu wysiewu nasion do gleby oraz zmianie warunków glebowych na niekorzystne dla rośliny. W czasie zawiązywania się owoców nakłada się na baldachy worki plastikowe, które nie pozwalają na rozsianie się nasion. Nasiona zebrane w plastikowe worki są palone, a obszar, na którym rosły barszcze poddaje się procesowi wapnowania.
- e) **KARCZOWANIE** roślin polega na usunięciu wierzchniej warstwy gleby na obszarach, na których roślina ta występuje w największym zagęszczeniu i na to miejsce przywiezienie nowej ziemi, wykonaniu głębokiej orki i wapnowaniu gleby. Już po pierwszym roku stwierdzono znaczące ograniczenie ilości roślin barszczu Sosnowskiego na obszarze działania. W kolejnym roku w miejscach, gdzie dokonano wymiany powierzchniowej warstwy ziemi nie stwierdzono okazów barszczu lub pojawiły się tylko pojedyncze osobniki.

2. Termiczne:

Metoda termiczna prowadzona za pomocą wody o temperaturze ok. 98 stopni Celsjusza wstrzykiwanej w korzenie barszczu. Stosowana na małych, średnich i wielkich roślinach przed, w trakcie i po kwitnieniu, trzykrotnie na każdej roślinie. Metoda powinna być stosowana przez kilka lat aż do wyczerpania nasion w gruncie i obumarcia systemu korzeniowego.

CHEMICZNE:

OPRYSKI - z zastosowaniem środków chwastobójczych zawierających: glifosat, trichlopyr lub imazapyr. Stosowanie herbicydów powoduje osłabienie siły kiełkowania nasion. Często stosuje się środki dodatkowo dodawane do oprysku w celu poprawienia jego zdolności penetracji. Późne zabiegi nie tylko osłabiają lub niszczą wieloletnie rośliny barszczu, ale także osłabiają zdolność kiełkowania nasion. W miejscach, na których doszło do rozsiania się nasion barszczu, jego zwalczanie należy zaplanować, na co najmniej 4 do 5 lat. Nie wyklucza się dłuższego czasu zwalczania. Zabiegi opryskiwania można wykonać w trzech terminach: wiosną - do połowy maja na siewki (do fazy rozety); wczesnym latem od czerwca w okresie wytwarzania pędów kwiatowych do początku kwitnienia; późnym latem - do jesieni, gdy rośliny osiągną fazę dobrze rozwiniętej rozety (wysokość roślin od 15 do 35 cm) i zaczynają gromadzić substancje pokarmowe w korzeniach.

5. Inwentaryzacja barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy Gryfino

Lp	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Jednostka liczebności	Miejsce stwierdzenia obecności IGO w środowisku	Rejestr IGO nr
1.	barszcz Sosnowskiego	Heracleum sosnowskyi	40 m ²	dz. nr 70/43 obręb Gardno, gm. Gryfino, powiat gryfiński, województwo: zachodniopomorskie	807869
2.	barszcz Sosnowskiego	Heracleum sosnowskyi	8 m ²	dz. nr 16/2 obręb Gardno	807869

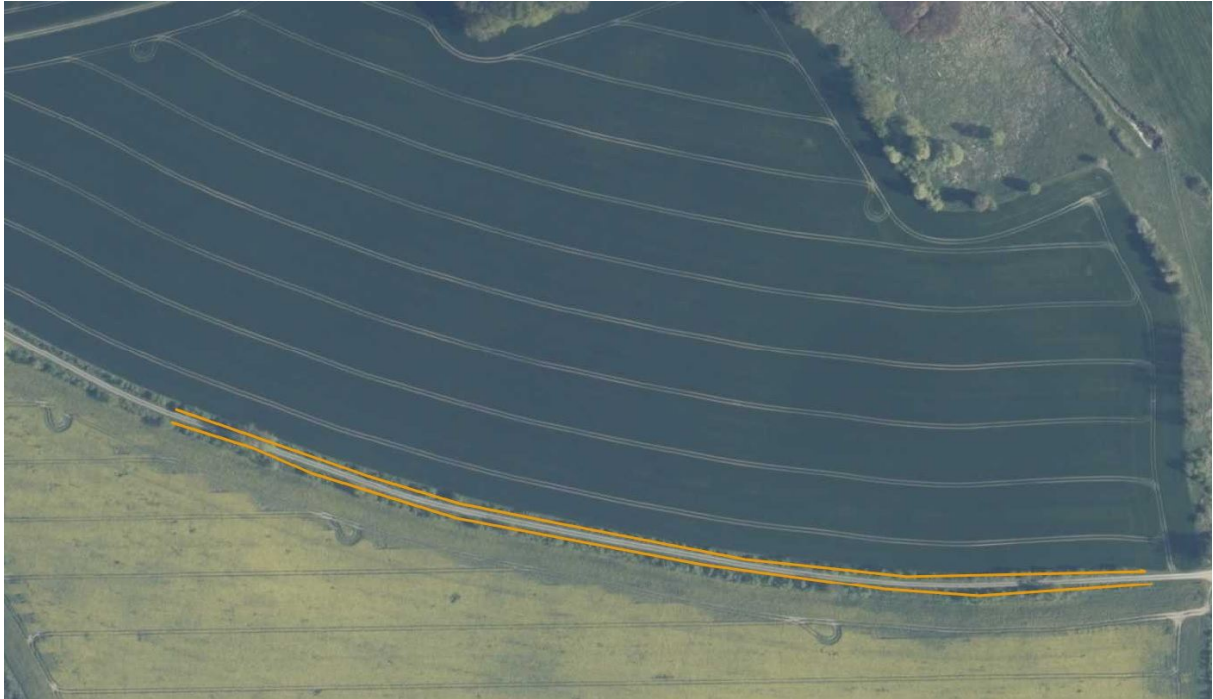
3.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	15 m ²	dz. nr 84 obręb Gardno Właściciel Gmina Gryfino	808658
4.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	40 m ²	dz. nr 334/2 obręb Wełtyń	808658
5.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	2 mb	dz. nr 334/8 obręb Wełtyń	808658
6.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	20 mb	dz. nr 56/53 obręb Gardno	808659
7.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	35 mb	dz. nr 56/26 obręb Gardno	808659
8.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	100 m ²	dz. nr 56/27 obręb Gardno	808659
9.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	4 m ²	dz. nr 56/28 obręb Gardno	808659
10.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	10000 m ²	dz.nr 56/48 obr. Gardno	809971
11.	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	996 m ²	dz.nr 56/40 obr. Gardno	809971
12	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	4825m ²	d. nr 58/6 obr. Gardno	809503
13	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	441 m ²	dz. nr 1/16 obręb Radziszewo 2,	809975
14	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	291 m ²	dz. nr 382 obręb Daleszewo,	809975
15	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	131 m ²	dz. nr 310 obręb Daleszewo, Właściciel Gmina Gryfino	809975
16	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	136 m ²	dz. nr 371 obręb Daleszewo,	809975
17	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	2 szt.	dz. nr 509/20 obręb Czepino,	809975

18	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	1 szt.	dz. nr 509/21 obręb Czepino,	809975
19	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	1 m ²	dz. nr 70/41 obręb Gardno,	809984
20	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	2 m ²	dz. nr 29/7 obręb Weltyń,	809984
21	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	1 m ²	dz. nr 29/7 obręb Weltyń,	809984
22	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	1 m ²	dz. nr 29/7 obręb Weltyń,	809984
23	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	800 m ²	dz nr 61 obr. Gardno Właściciel Gmina Gryfino	810133
24	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	80-100m ²	dz nr 339 obr. Weltyń	809983
25	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	ok. 400 m ²	dz. nr 299 obręb Weltyń, Właściciel Gmina Gryfino	810680
26	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	ok. 300 m ²	dz. nr 178 obręb Chwarstnica,	810681
27	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	ok. 1000 m ²	dz. nr 76/8 obręb Gardno,	810682
28	barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	ok. 300 m ²	dz. nr 76/8 obręb Gardno,	810683

Działka nr 61 obręb Gardno

Działka nr 84 obręb Gardno

Działka nr 299 obręb Weltyń

6. Harmonogram zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego na nieruchomościach będących własnością Gminy Gryfino na rok 2025.

TERMIN	METODA
czerwiec - lipiec	Koszenie
sierpień -wrzesień	Opryski

7. Działania planowe

Usuwanie barszczu realizowane będzie w oparciu o środki własne oraz środki pozyskane na ten cel z zewnętrznych źródeł finansowania tj. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie. Program usuwania barszczu Sosnowskiego jest programem tylko na 2025 rok, ale będzie systematycznie aktualizowany w tym roku i planowane jest jego poszarzenie na np. 2-5 lat aż do momentu całkowitego usunięcia populacji przedmiotowej rośliny z terenu gminy Gryfino. W celu realizacji zadania polegającego na całkowitym usunięciu barszczu Sosnowskiego z gruntów na terenie gminy planuje się wykonanie następujących czynności:

- 2025 r. podjęcie działań mających na celu pozyskanie środków zewnętrznych na sfinansowanie akcji usuwania przedmiotowej rośliny

- wyłonienie podmiotu odpowiedzialnego za bezpośrednie zwalczanie barszczu w przypadku pozyskania przez Gminę Gryfino dofinansowania na powyższe zadanie.

- 2026 r. - 2027 r. podjęcie działań, mających na celu usunięcie barszczu Sosnowskiego z gruntów niestanowiących własności Gminy Gryfino, w tym zawarcie porozumień z zainteresowanymi uczestnictwem w programie właścicielami lub użytkownikami gruntów zajętych przez barszcz, którzy wyrażą zgodę na prowadzenie na ich nieruchomościach zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego i kontroli wykonania zabiegów zgodnie z wytycznymi ujętymi w dotacji.

- kontrolowanie obowiązków usuwania barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy Gryfino.

UZASADNIENIE

Program Usuwania Barszczu Sosnowskiego z terenu Gminy Gryfino na rok 2025 jest przygotowany z myślą o systematycznym i planowym likwidowaniu tego problematycznego, inwazyjnego gatunku.

Dzięki uchwaleniu tego programu będzie możliwe podjęcie stopniowego usuwania siedlisk Barszczu Sosnowskiego, a także pozyskiwanie partnerów i środków do tego działania. Ułatwi on również koordynację działań wszystkich podmiotów, w tym również prywatnych właścicieli nieruchomości zajętych przez tą roślinę.

Przygotował:

Paweł Kryzan